

REVITALIZACE VEŘEJNÝCH PROSTRANSTVÍ, SÍDLIŠTĚ SEVEROVÝCHOD V ZÁBŘEZE

textová část architektonické studie

A A P E P C H A A B L

Bc. Ondřej Blaha
Bc. Martin Petřík
Bc. Ondřej Pchálek

ondrej.bla@gmail.com
martin.petk@gmail.com
ondra@pesves.cz

739 174 262
723 807 068
736 262 027

úvod

Místo: Severovýchod

Budeme-li sledovat umístění v rámci měst, lze rozlišit asi dva základní druhy panelových sídlišť. Některé jsou vystavěny na okrajích měst, na rozeznatelné hranici mezi městem a krajinou, zatímco jiné spíše vyplňují území uvnitř města.

Na sídliště Severovýchod v Zábřehu lze nahlížet jako na čtvrť okrajovou, avšak pomalu se dostává na pomezí obou skupin. Ač bylo postaveno za humny města, městská struktura jej, jako v jiných městech *dostihla, obrostla*. V současnosti je sídliště velkým vnitroblokem širšího centra, zcela obklopeným rodinnými domy, v němž žije asi šestina obyvatel celého města. Většina panelových domů prošla v posledních letech rekonstrukcí. Zdravotnické, vzdělávací i potravinové služby, stejně jako dopravní dostupnost, jsou velmi dobré. Pro zajištění plnohodnotného komfortu městského života, zbývá kultivovat venkovní prostory samotného sídliště.

Ač je sídliště svojí polohou v pěším dosahu centra, pocitově se nachází spíše na periferii. Místa, kde je v pomlkách mezi rodinnými domy sídliště napojené na město jsou ucpaná přerostlou zelení a nepřehlednými zbytkovými veřenými prostory. Mezi hlavní ambice projektu proto patří sídliště zpřehlednit a integrovat do celku města. To rozšíří škálu možností ve využívání veřejných prostranství, usnadní sociální vazby a v neposlední řadě zvýší míru bezpečnosti místa. Z těchto důvodů jednou z největších proměn projde území okolo supermarketu, které v současnosti, skrze nepřehlednost a neurčenost nedokáže plnit svoji propojovací funkci. V této části zadní trakty budov orientované k sídlišti vytváří jakousi hluchou clonu mezi sídlištěm a městem.

Charakter místa

Aby se sídliště stalo plnohodnotnou, nikoli pouze rezidenční částí města, je třeba na něj přestat nahlížet jako na definitivní autorské dílo, ale mnohem spíše jako na vyvíjející se městskou čtvrť.

Snadno lze vypožorovat svébytný charakter oblasti, poměrně odlišný od obecné představy o sídlišti. Sídliště je jediným velkým vnitroblokem, skrytým v rámci města, což mu dodává určitou útulnost a poklidnost. V rámci sídliště se pak střídají parkovací a klidové vnitrobloky-dvory, oddělené od komunikací pásem zeleně. Vzhledem k svéráznému způsobu vysazování dřevin v minulosti sídliště působí jako soubor domů vestavěných do kusu smíšeného lesa či polodivoké zahrady. Skládá se z desítek mikrosvětů zapříčiněných rozmanitostí terénu, pruníkem různých částí a funkcí. Tyto mikrosvěty, spolu s menšími stavbami nabízejí výzvu blízkosti: menšího, lidského měřítka.

Vrstvení

Sídliště se stavěla jako akutní a utilitární řešení bytové otázky. Na pojednání veřejných ploch nebyly často finance ani vůle. Ostatně jako dříve, se stavěly pouze domy a silnice, jakoby se minulé bloková zástavba pouze „rozvinula“ do volné krajiny.

Po vystavění základní struktury paneláků a parkovišť, nastoupila *etapa*, kdy sami obyvatelé začali dle svých potřeb vysazovat zeleň a vyšlapávat chodníky. V devadesátých letech se pak především řešily naléhavé problémy - oprava sítí, dláždění chodníků, zvyšování kapacity parkování. Stromy a keře bujely bez větší údržby. Do veřejného prostoru se přidávaly prvky dopravní infrastruktury, postupně se tak v některých místech stal nepřehledným a přeplněným. V současnosti si uvědomujeme, že je potřeba veřejný prostor konečně pojednat jako celek, zpřehlednit jej a vědomě rozhodnout co do něj patří a co ne. Sídliště již netvoří jen domy položené v krajině, nezbyvá mu, než se stát součástí města a definovat své veřejné prostory.

Všechny vrstvy několika desetiletí je tak třeba sjednotit, uspořádat do logických vazeb, optimalizovat. Za posledních padesát let se výrazně zvýšily naše prostorové nároky, proto je prostor sídliště třeba efektivněji uspořádat, při snaze o zachování jeho nesporných kvalit: bydlení v parku.

Potenciál

Sídliště v sobě spojuje výhody bydlení v klidu a zeleni s kvalitami bydlení ve městě. Aby se tento potenciál naplnil, je třeba místo zpřehlednit. Rozvolněná zástavba sídliště vytváří širokou paletu míst a prostorových situací, které v současném stavu trochu zanikají mezi zanedbanou zelení, přeplněným parkováním a neudržovanými povrchy.

Jsme přesvědčeni, že právě podpořením kvalit a svébytnosti každého místa, vytvoříme dostatečně barvitou koláž, která pak bude lépe fungovat také jako celek. Mnohé z těchto míst se jistě podaří dále dotvořit v diskusích s aktivní komunitou. Pozice na rozhraní města a krajiny má potenciál, který doposud není nijak zhodnocen. (V souvislosti s připravovanou účelovou komunikací k Postřelmovu by bylo např. vhodné obnovit původní alej, která dále do krajiny rozvine osu na kostel sv. Bartoloměje) Obnovu napojení města na krajinu, zde např. též severním směrem, by bylo vhodné samostatně koncepčně zpracovat. Dobré cyklistické napojení města východním směrem může být přínosné vzhledem k nedaleké trase evropské cyklostezky Eurovelo 9.

Potenciálem stávajícího sídliště paradoxně také je, že zde v minulosti neproběhla zásadnější rekonstrukce veřejných prostor. Ta často v některých městech, za bujarých devadesátých a nultých let, znamenala nekonceptní zaplnění parkovacími místy, bez zájmu o cokoli jiného.

Parkování

Když v místě bydliště nemáme kde zanechat své vozidlo, a nemůžeme tedy v klidu odejít domů, jakékoli přidané kvality prostředí se pro nás stávají druhotnými. Stejně tak však můžeme litovat, pokud náš „domovní dvůr“, kde jsme právě úspěšně zaparkovali, již nic dalšího nenabízí.

Ač je nedostatek parkovacích míst v současnosti jedním ze zásadních problémů sídliště, místo nabízí velké rezervy, kterých lze dosáhnout zefektivněním, zahuštěním a dílčím rozšířením parkovacích ploch. Vzhledem k tomu, že podstatná část současných parkovacích míst nesplňuje potřebné normy bylo zapotřebí nejprve navýšit počet parkovacích míst tak, aby odpovídaly současnému počtu uživatelů a poté vůbec zvýšit dalšími úpravami potřebné kapacity do budoucna.

Počet stávajících 275 k tomu zřízených parkovacích míst jsme zvýšili na 567 parkovacích míst. Toto číslo může být navýšeno o dalších 16 míst nacházejících se v současnosti na soukromém pozemku a 106 míst úpravou přilehlé haly na parkovací dům. Vůči proměnlivému počtu všech automobilů parkujících na nejrůznějších plochách území sídliště jsme kapacitu zvýšili o čtvrtinu až pětinu (výsledky analýzy parkování z roku 2009 porovnáváme s vlastním průzkumem)

Parkoviště nejsou jen plochou k odstavení vozidla, v rozvolněné struktuře sídliště, uspořádávají prostor a dopomáhají k sociální kontrole a bezpečnosti, zvláště v místech kam se *dívají* jen holé stěny paneláků. Respektujeme stávající rytmus volných a parkovacích ploch. *Klidové* vnitrobloky se střídají s *parkovacími*, takže většina obyvatel na jedné straně domu parkuje, zatímco na druhé může využít klidnějšího místa. Každý vnitroblok má ve svém vyústění ke komunikaci polopropustný filtr zeleně, metaforickou uliční čáru. Parkování v těchto (a j.) místech, kde převažuje přírodní, klidový charakter navrhujeme střídmejší a se zatravněnou dlažbou. Stávající parkování hlouběji ve vnitroblocích zefektivňujeme a rozšiřujeme.

Parkovací stání jsou navržena v takovém modulu, že lze kdekoli nahradit tři stávající místa vždy dvěma místy pro vozíčkáře, dle aktuální potřeby.

Optimalizace parkovacích ploch by měly být fázovány po jednotlivých vnitroblocích dle projektu. Tento předpoklad se zakládá na srovnatelném rozsahu parkovacích vnitrobloků a na potřebě zajištění obslužnosti v průběhu výstavby. Obecně lze fázování odvíjet od technologie povrchů, kdy lze nejprve řešit doplnění asfaltových ploch a následně plochy parkování se zatravněnou dlažbou.

pozn.: na základě podnětů veřejnosti jsme v projektu na několika místech navýšili parkovací stání v řádu jednotek. V této fázi podrobnosti však, s respektem k logice místa a konceptu návrhu již ve výraznější míře parkovací stání přidávat nelze.

Koncepce zeleně

Za současnou skladbou zeleně stojí první obyvatelé sídliště, případně žáci zahradnické školy. Ač vznikla bez větší koncepce, není nutné ji vždy zavrhnout, neboť stromy a keře jsou vysázeny v určitém vztahu k domům či stezkám mezi nimi a podtrhují tak svébytnost každého místa.

Sveráz míst a zákoutí se však mnohdy neslučuje s elementárními nároky na přehlednost a bezpečnost prostředí. Dalším problémem je, že při vysazování stromů v bezprostřední blízkosti domů se neuvažovalo o jejich destruktivním vlivu na fasády budov či o rozšíření pylových alergií. Tyto hlediska jsme sledovali při proměně prostorové skladby dřevin. Velkou část alergenních bříz, nacházejících se v blízkosti obytných domů navrhujeme odstranit, stejně jako mnohé jehličnany bránící svojí hustotou a tvarem přehlednosti prostoru nebo proslunění bytů. Samostatnou kapitolou jsou pak keře. V českém kontextu, kde se údržbě veřejných prostranství věnuje minimum pozornosti se keř často stane nástrojem, jak zaplnit *nevyužitelný* prostor. Z keřů se stávají přerostlé, neudržované, špinavé bariéry generující nepřehledná a nebezpečná zákoutí. Takové řešení, které nic dobrého nepřináší do města nepatří a je pravým opakem úslovi *veřejný prostor*. Větší keře, na rozdíl od (udržovaných) stromů, zasahují do zrakového pole a vytvářejí těžko prostupné, někdy až soukromé ostrovy divočiny. Z těchto důvodů jsme naprostou většinu keřů navrhli vymýtit. V místech, kde je určitá prostorová bariéra vhodná navrhujeme kontejnerová stání, strom, případně drobnou stavbu.

Travnaté pásy v blízkosti vchodů, které jsou v současnosti zaplněny keři a jehličnany navrhujeme zaplnit okrasnými travinami a květinami nebo ponechat pouze zatravněné dle osobního vkusu a iniciativy obyvatel každého domu.

Co do etapizace proměny zeleně rozlišujeme postupnou a prioritní obměnu zeleně. Prioritní obměna zeleně nezávisí na dalších faktorech, ve srovnání s jinými složkami revitalizace je finančně méně nákladná a zároveň k dosažení cílového stavu časově zdlouhavá, proto je vhodné se jí plošně věnovat v počátečních fázích realizace projektu. Obnáší kácení velké části přerostlých jehličnanů a bříz a výsadbu listnatých dřevin o cílovém průměru koruny 4,5 – 6m, výjimečně 8 m.

Postupná obměna zeleně s cílem přetrvání aleje se týká především Mánesovy ulice. V případě jehličnanů zachovaných v projektu počítáme s jejich postupným nahrazováním během příštích 20-40 let, kdy dorostou dřeviny obměněné v první fázi. Jehličnany by však v současnosti měly být prořezány, aby nezasahovali do zrakového pole, nečnely příliš do stran, neomezovaly proslunění obytných domů, apod.

pozn. na základě podnětů veřejnosti: velkou část jehličnanů, které jsou bezproblémové stále ponecháváme. Stejně tak obecně popisujeme tendenci rušit a nahrazovat keře, protože jsou často problematické. To však v podrobnějším měřítku dalších fází nebrání u některých (zejm. mladších) keřů zvážit zachování, kultivaci, důležité je především rušení neprostupných a přerostlých keřů. Projekt ukazuje místo v ideální přehlednosti, otevřenosti k níž bude realizace směřovat, nikoli však ultimátně.

Dláždění a povrchy

Chodníky rozlišujeme na páteřní, propojující celé území sídliště a lokální, vedoucí mezi jednotlivými domy. Páteřní trasy svůj význam podtrhují zámkovou dlažbou vyšší kvality, která je v současnosti již použita v části propojující náměstí s pěší křižovatkou. Chodníky lokální pak navrhujeme z broušeného asfaltu.

Na většině míst navrhujeme postupnou obměnu povrchů tak, jak budou stárnout. Na některých místech, jako je školní náměstí nebo prostranství kolem supermarketu však dláždění významně přispěje k nezbytné proměně celkové atmosféry, proto by jejich obměna měla proběhnout prioritně. Trasování chodníků ponecháváme až na malé změny v současné podobě, drobné úpravy lze v realizaci přidružit vždy k rekonstrukci blízké parkovací plochy.

Fázování

Změny v území lze rozdělit na závislé a nezávislé. Úpravy, jež se neváží na další, např. výkopové práce (mobiliář, objekty, drobné stavby, kácení a výsadba dřevin) lze provádět plošně v celém území sídliště. Např. výsadba aleje na školním náměstí místu výrazně pomůže ještě před započítáním zevrubné revitalizace místa. Nepříliš nákladné úpravy školního hřiště je možné v koordinaci se školou provést bez závislosti na jiných faktorech, aby mohlo být co nejdříve využíváno. Samostatnou fází je výstavba drobných objektů a kontejnerových stání, kde hlavním podmiňujícím faktorem bude všeobecná shoda.

Ostatní práce je vhodné rozčlenit do dílčích celků (viz. členění území v situaci projektu) v závislosti na zvoleném financování revitalizace. Úpravy povrchů v souvislosti s parkovacími plochami a náměstím mohou být navázány na výkopové práce v souvislosti s opravou či přeložkami sítí. V tomto ohledu jsme se snažili, aby se navrhované změny výrazně nevyklučovaly se současným vedením sítí a nevyžadovaly jeho zásadní úpravy. Např. parkování na ulici u Severovýchod podél školy je mj. z tohoto důvodu (plynovod, aj.) pouze jednosměrné.

Mobiliář

Složení unifikovaného mobiliáře souvisí s celkovou koncepcí mobiliáře ve městě. Domníváme se, že vzhled odpadkových košů, stání pro kola či laviček by se na sídlišti obecně neměl lišit od zbytku města (s výjimkou významných historických prostranství). V tomto ohledu by se mělo směřovat k postupné kultivaci a sjednocení prvků mobiliáře, jako např. odpadkových košů, jejichž případná změna v umístění bude specifikována v dalších fázích projektové dokumentace. Lavičky ponecháváme ve stávajícím typu mmcitě Diva. Doplnujeme je druhým typem jednoduché lavičky, která sestává z dřevěného roštu nebo desky, upevněné na několika místech dle projektu na stávající nízké zídce. Pro podtrhnutí specifického významu některých míst navrhujeme ojedinělé, avšak běžně dostupné prvky mobiliáře jako např. pítka, stojany na kola.

Kontejnerová stání

V navrhování kontejnerových stání jsme vycházeli z analýz využívání stávajících ploch. Kde to bylo možné a logické, jsme se přitom snažili ponechat kontejnery na dosavadních místech nebo v jejich blízkosti. Vzhledem k odlišným parametrům a charakteru míst, které jsme pro odpad vyčlenili a jejich různé míře využití, jsme upustili od typizovaných přístřešků pro nádoby. Navrhované řešení, které sestává z jednoduchých přístřešků dřevěné / ocelové konstrukce, vychází z fungování a kapacity kontejnerových míst. Podporuje orientaci a identifikaci s místem a vnáší do veřejného prostoru měřítko malých staveb. To považujeme na sídlišti za velmi cenné.

Navržené objekty

V souladu s koncepcí, která sleduje a rozvíjí potenciál jednotlivých míst, jsme ve veřejném prostoru navrhli několik specifických objektů. Ty rozšiřují paletu možných volnočasových aktivit, vnáší do veřejného prostoru lidské měřítko. Kde je potřeba, organizují prostor namísto přerostlých keřů a jehličnanů. Jedná se o výtvarné objekty a objekty s komunitním využitím (pergola, klubovna, podium, sauna). Jejich náplň a fáze realizace se patrně bude odvíjet od iniciativy a potřeb místní skupiny obyvatel. Umisťování výtvarných objektů je vhodné řešit koncepčně v rámci celku města.

Osvětlení

Nedostatečnost nočního osvětlení je v současnosti zapříčiněna především nevhodným rozložením zeleně. Výrazně lepší noční prosvětlenost bude druhotným efektem zpřehlednění prostoru a odstranění nevhodně umístěných stromů a keřů. S nutnou budoucí obměnou stávajících lamp za moderní např. led lampy vzroste svítivost každého světelného místa při (cca dvojnásobném) snížení nákladů na provoz. Z tohoto důvodu lampy zachováváme převážně na stávajících světelných místech, jejichž případné adjustace budou řešeny v další fázi projektové dokumentace s ohledem na parametry zvolené lampy.

Nové osvětlení přidáváme do míst, jejichž atmosféra se má z tmavého průchodu proměnit v bezpečný pěší uzel. Míru osvětlení proto navyšujeme v uličce za Albertem, na nově vzniklém chodníku mezi pěší křižovatkou a Albertem, v předprostoru navrženého domova pro seniory a v místech, kde se z jednosměrného parkování stává obousměrné a je tedy vhodné osvětlit obě strany vnitrobloku.

Podél páteřního chodníku mezi náměstím a pěší křižovatkou navrhujeme lampu Philips Metronomis Malmö o výšce 5.5m. Pro ostatní a lokální chodníky navrhujeme lampu Philips Amandine výšky 4m, postupnou obměnu stávajících lamp. Osvětlení dosud neosvětlených, protilehlých stran vnitrobloků je třeba v dalších fázích PD vybalancovat, s ohledem na dispozice bytů v nižších patrech vzhledem k možnému světelnému znečištění v noci a případně zvolit ještě nižší typ.

jednotlivá místa

Místům na sídlišti jsme přirozeně začali přiřazovat jména, která je pro nás charakterizovala. Domníváme se, že součástí revitalizace veřejných prostranství by mělo být pojmenování uliček, ulic a míst na sídlišti. Tuto součást by měli vzít do svých rukou sami obyvatelé. Zdá se vlastně až absurdní, že takové množství lidí sdílí jedinou „ulici Severovýchod“.

Ulice Mánesova

Ulice Mánesova vymezuje rozhraní sídliště a zástavby rodinných domků. Měla by být sídlištní výstavní třídou, která všechny jeho podstatné složky propojí s městem. Za stěžejní považujeme přetrvání aleje. Při realizaci bude třeba vybalancovat postupnou obměnu stávajících stromů nahrazením nižšími a méně alergenními druhy. Vytváříme pravidelnější rytmus stromů, který doplňuje parkovací plochy. Důležitá je pro nás nevelká šířka aleje, která je adekvátní místu. V ulici doplňujeme kolmá parkovací stání, jejichž realizace by měla probíhat ve finální fázi, po dokončení rekonstrukce ostatních parkovacích ploch, po celkové obměně zeleně.

Vstup: okolí supermarketu a nový dům

Blok Albertu a sociální školy je nekompletní, otevírá se do Bezručovy a Mánesovy, zatímco na zbývajících dvě strany se obrací zády. Vznikají tak zboku a za supermarketem hluchá, nekontrolovaná místa, která vytváří pomlku mezi vstupem a obytnou částí sídliště. Tuto nekompletnost neřešíme zástupně, např. instalováním několika kamer, ale definitivně: v místě navrhujeme dům, který nedořešenou mezeru v sídlištní tkáni vyplní a povýší. Navrhujeme zde umístit domov pro seniory a ukazujeme jeho možnou podobu a dispozici. Domníváme se, že místo je pro tuto funkci velice vhodné svou polohou „uprostřed děje“, výhledem do zeleně a dostupností města a služeb. Tato místa v *závětrí města* považujeme pro domov seniory za mnohem vhodnější, než dříve prosazované ústavy na samotě, mimo civilizaci. Celý blok se tak uzavírá a je doplněn osvětleným chodníkem.

Ulička za supermarketem, do níž se dívá nový dům se stává začleněným a bezpečným místem. Je doplněna řadou nižších lamp, která nás vede do vnitrobloku sídliště. Bylo by vhodné této kultivaci místa dopomoci i z pozice soukromé sféry a obnovit z této strany výlohy supermarketu.

Ulička je hlavním, v současné době neadekvátně řešeným, vstupem do sídliště. Místo se snažíme zpřehlednit a formovat. Asfaltový chodník navrhujeme vydláždít stejně jako celou navazující páteřní komunikaci. Současně navrhujeme doplnění vhodným mobiliářem a vymezujeme prostor pro tříděný odpad. Výrazně v tomto území navyšujeme počet parkovacích míst, před samotným domovem pro seniory navrhujeme parkoviště mírně zaříznuté do svahu.

Domov důchodců

Koncept domu se nesnaží být pouze hmotovou studií, ale snaží se co nejkonkrétněji odpovědět na všechny urbanistické problémy místa a naplnit jeho limity. Uzavírá nedořešený blok, otevírá se k sídlišti, dívá se do uličky za supermarketem, do nové stezky k pěší křižovatce a hřišti, i k Mánesově ulici. Vyplňuje dnešní hluché místo bydlením a obchodním parterem v přízemí.

Dispozice sleduje natočení bytů k přímému východnímu slunci, toto natočení vytváří osobnější prostory ve vnitřní chodbě. Ve druhém nadzemním podlaží s terasou možnost zřízení malé tělocvičny namísto dvou jižních bytů. Obchodní parter v přízemí disponuje maximální využitelnou plochou 205 m² včetně zázemí. Navržená dispozice počítá v každém podlaží plochy 325m² (vč. balkonů) s pěti byty plochy 28 m², jedním bytem 52 m², společnou obytnou místností s kuchyní plochy 27 m² (možnost kanceláře, příp i bytu v jiném podlaží) a prostornou slunnou chodbou. V druhém nadzemním podlaží se chodba otevírá na malou uzavřenou zahradu - terasu, navrženou na menší části střechy supermarketu. Terasa může sloužit k relaxaci a obsahovat menší dřeviny, dřevěnou palubu, štěrky, pítko, na způsob uzavřených japonských zahrad. Možnost parkoviště pod samotným objektem v prvním podzemním podlaží, které by mohlo využít sklonu terénu s vjezdem z blízkého zatravněného parkingu a být pouze půl patra pod zemí.

Okolí posilovny

Posilovna je bývalou kotelnou a jako taková se na většině své obálky obrací k okolí zády. Díky nízkému měřítku a dobrému stavu zeleně však v jejím okolí mohou vzniknout příjemná, intimnější místa, jež jsou mezi vysokými paneláky vzácná. Je však obzvláště nutné vytvořit a udržet dobrou přehlednost a prostupnost prostoru. Ve směru od Mánesovy ulice navrhujeme přehlednou alej listnatých stromů s šířkou koruny 4 – 5m, která směřuje podél pískoviště k pěší křižovatce s lampou.

Páteř pěší

Budeme li na sídliště na okamžik nahlížet jako na menší římské město, pak ulice Severovýchod bude osou Cardo, zatímco Decumanem bude páteřní chodník spojující školní náměstí se zbytkem města. V jejich křížení se nachází prázdné místo pro setkávání, školu a trhy a naopak rodinné domy sídliště obklopující hrají roli hradeb.

Hlavní pěší osa, páteř, protínající sídliště utváří jeho společnou identitu. Váže na sebe důležitá veřejná prostranství, ale i místa se specifickým, sobě vlastním, charakterem. Je počátečním i koncovým bodem. Začíná u supermarketu Albert, kde je vhodné jeho úvodní charakter proměnit ze sběrný odpadu ve standardní vstupní pěší zónu. Od nového domova seniorů prochází nově navrženou zkratkou ke křížení pěších tras, kde se nabízí odbočit (zleva) k výtopně a MŠ Strejcova, dále k školnímu hřišti nebo doprava k posilovně. Chodník dále pokračuje podél hřiště lemován vnitrobloky a štíty obytných domů. Odvodňovací koryto nahrazujeme mělkým zatravněným příkopem. Prázdné štíty považujeme za nevyužitý potenciál pro zvýšení atraktivity místa, proto navrhujeme jejich možné drobné úpravy dle iniciativy obyvatel (namalovaná čísla domů, basketbalový koš). Chodník nás dovede na školní náměstí, provádí nás přes komunikaci a rozděluje se na zbývající trasy vedoucí do různých částí východní strany sídliště. Páteřní chodník navrhujeme odlišit hodnotnějším dlážděním v celé jeho délce. Důraz také klademe na kompletní skladbu a správné rozmístění mobiliáře v podobě lamp, laviček, mostků. Vznikají místa k zastavení, odpočinku.

Významná pěší křižovatka

Všechny podstatné pěší trasy se dnes, jakoby mimochodem setkávají v jediném místě pod hřištěm, za rohem jednoho z panelových domů. Domníváme se, že význam místa je nutno podtrhnout a vytvořit zde příjemnější podmínky pro setkávání a setrvání. Místo zpřehledňujeme a očistujeme od náhodné skladby zeleně se záměrem vizuálního propojení s hřištěm i uličkou k supermarketu Albert. V těžišti samotného křížení chodníků navrhujeme objekt, který bude jakýmsi místním totemem, u nějž bude vhodné se setkat. Přilehlý park považujeme za vhodné místo pro sochu zklidňujícího, spíše horizontálního charakteru. Na mírném svahu nad křižovatkou navrhujeme dřevěnou odpočinkovou palubu, se třemi menšími stupni, která může případně v budoucnu podpořit objekt současné výtopny, změni-li svoji funkci.

Výtopna Café

Objekty menšího měřítka, které na sídlištích dříve naplňovaly dnes již mizející funkce (kotelny, trafostanice, ordinace lékaře) jsou dnes občas předmětem privatizace a mohou se stát lokálními ohnisky služeb s komerčním využitím (kavárna, kadeřnictví, cvičebna, malý sál, apod.)

Tato změna by mohla být přínosná pro tuto část sídliště mezi hřištěm a školkou (Strejcova), která má autonomní a více utilitární charakter. V domě za výtopnou navrhujeme zřízení komunitní zahrady. Ta bude potřebovat pro svůj provoz malý objekt zahradní kůlny. Malá zahradní trojúhelníková stavba bude uprostřed zídkou rozdělena na dvě části, z nichž jedna bude sloužit komunitní zahradě a druhá sousedícímu hřišti jako sklad náčiní. Pro domy v blízkosti výtopny rozšiřujeme počet parkovacích míst, vzhledem k jejich větší hustotě používáme ve větší míře zatravněnou dlažbu, kterou na největším parkovišti navrhujeme i stávající živý povrch.

pozn.: na základě podnětů veřejnosti upravujeme projekt tak, aby nebylo znemožněno využívat svah k sáňkování. Svah dotváříme mírným násypem se zpevněným povrchem nahoře, případně s malým altánkem vznikne-li pro tento záměr iniciativa.

Blok ve svahu

V tomto vnitrobloku je terén nejvýrazněji přítomný. Mírně stoupá po stranách směrem ke vchodům a výrazně roste na konci, směrem ke hřišti (odtud je nejlépe patrné, jak vhodné je dále posunout nebo zcela zrušit plot školního hřiště). Navrhujeme zde změnu parkovacího režimu na oboustranné parkování, nový pás parkovacích míst se zapustí do mírného svahu, takže bude ohraničen nízkou zídkou. Chodníky od vchodů budou tedy směřovat až na parkoviště a stanou se mírnými rampami. Při realizaci bude nutné dle sklonu terénu vybalancovat naložení se stávajícími stromy, z nichž některé budou muset parkování ustoupit, ale jiné budou možná zachovány. V projektu jsou stromy navrženy jako nové. Pro zachování stávajících kvalit bude použita zatravněvací dlažba a parkování bude členěno stromy s travnatým povrchem.

Vnitroblok „louka“

Výsek přírodního terénu stojící mezi dvěma fasádami obytných domů, připomíná, že nedaleko již začínají hory. Charakter místa považujeme za hodnotný, nechceme jej narušovat umělými prvky. K jeho podtrhnutí navrhujeme umístit několik kamenů, které doplní stávající skupinky stromů a společně s nimi vytvoří podnětnější prostředí, než jakékoli umělohmotné prvky dětského hřiště. Vzácně zachováváme i několik jehličnanů, elegantní skupinku borovic v horní části a několik vysokých smrků dole u Mánesovy. V budoucnu však, až zcela odrostou, budou muset být také nahrazeny vhodnější listnatou dřevinou s nižším vzrůstem. V dolní části odstraňujeme keřové pole a navrhujeme místo něj komunitní boudu, která se může stát sídlištní saunou nebo třeba dílnou, klubovnou, či jinou funkcí, bude-li o ni mezi lidmi zájem. Klíče od sauny mohou být v nedaleké hospodě a celá horní část stavby může být otevíratelná ven, k louce.

Vnitroblok u školky a školy

Parkovací vnitroblok, z Mánesovy ulice spíše skrytý za jehličnany a keři, jsme v návrhu zpřehlednili, pročistili a zjednodušili ve věci zeleně a zefektivnili ve věci parkování. Vytváříme nové parkovací plochy blíže k Mánesově ulici, pro přírodní charakter místa je navrhujeme v zatravněné dlažbě. V severní části vnitrobloku vznikne jednoduchý přístřešek na kontejnerová stání (viz. reference).

Náměstí a ulice

Náměstí mezi základní školou a mateřskou školkou přiléhá ke školní ulici a sahá až k obytným domům na její protější straně. V tomto místě proto navrhujeme zklidnění komunikace zvýšením na úroveň chodníku pro pěší a změnu z asfaltového na dlážděný povrch. Je vymezeno několik parkovacích stání, které zlepší situaci v ranní parkovací špičce.

Na této hraně je umístěno dřevěné podium snižující se směrem ke škole a zvýšené do ulice, kde zastřešuje potřebné kontejnery na tříděný odpad. Náměstí se tak při zachování vizuálního kontaktu uzavírá. Podobnou roli hraje skupina stávajících vzrostlých bříz zakončující pravidelné stromořadí. Samotný prostor náměstí se tak dostává až do druhého plánu, je prázdnem, které je obklopeno rozličnou náplní malého měřítka.

Škola a náměstí

Asi čtvrtinu plochy sídliště tvoří škola a hřiště. Škola by neměla být pouhou bariérou kde jsou vynechány domy, měla by být pro místo obohacením, prvním krokem od rezidenčního sídliště k plnohodnotné části města. V řídké zástavbě sídlišť může jediné škola zastřešovat komunitní, kulturní či sportovní aktivity na něž jsou ve městě specializovaná místa. Předprostor školy a školky je místem, kterým denně prochází velká část obyvatel, zvykli jsme si jej proto označovat jako náměstí. Mohou se na něm odehrávat trhy, školní akce, kulturní vystoupení, apod. Klíčové proto bylo, změnit atmosféru tohoto místa z pouhého průchozího a shromažďovacího prostoru a učinit z něj klidné a přívětivé náměstí.

Na náměstí navrhujeme alej listnatých stromů s předpokládanou roztečí koruny cca 8m. Alej nás provede náměstím a zajistí příjemné měřítko, stín, propustné členění místa. Samotné náměstí členíme na žulovou dlažbou dlážděný oficiální předprostor školy a okrajová klidová místa. Do náměstí zahrnujeme vyvýšenou část pozemku podél západního křídla školy. V místě kultivujeme složení dřevin a neformálně jej dláždíme zatravněnou dvakrát pálenou cihlou. Zrušením plotu a přestavbou zídky na pár schodišťových stupňů vzniká klidné místo, se stromy, posezením a možnou sochou, které přívětivě doplňuje dnes nehostinný prostor náměstí. Protiváhou je mu podium s integrovaným kontejnerovým stáním. V místě stávajících přerostlých jehličnanů uprostřed náměstí pak ponecháváme kruh zvýšené dřevěné paluby, americký stromek a pár pařezů. Dvakrát pálenou cihlou pak dláždíme také plochy přiléhající k částem školy a školky, neboť lidsky člení rozlehlý prostor a hodí se k stávajícím obkládaným soklům.

Školní hřiště

Velké měřítko panelových domů je vhodné doplňovat menšími zásahy v lidském dosahu. Stejně tak je vhodné mít možnost se od devítipodlažních objektů vzdálit a nadechnout se bez nutnosti nasednout do automobilu a ze sídliště hned unikat. Z louky na fotbalovém hřišti je možné získat odstup, přehled, pročistit si hlavu a také si zasportovat. Navrhujeme civilní a nenákladné úpravy školního hřiště, které jej připravují na možnost částečného či úplného zpřístupnění veřejnosti. Vzhledem ke škále stávajících sportovních ploch ve městě dnes přítomných nepovažujeme za vhodné hřiště nákladně přestavovat v profesionální atletický ovál. Větší hodnotu spatřujeme v podpoření jeho přírodního charakteru, který může pojmout nejružnější školní, sportovní i případně kulturní aktivity. V ploše hřiště navrhujeme jen nutné úpravy jako mlatový povrch okružní dráhy, posunutí stávajícího plotu, vstupní branku k přilehlé pěší křižovatce, krátkou běžeckou dráhu na 60m (tartan).

Namísto přestavby areálu definujeme dva koncentrované zásahy. Jako rozhraní mezi školním dvorem a sdíleným prostorem hřiště navrhujeme pro potřeby školy venkovní učebnu. Jiným rozhraním mezi školou a veřejností je pak menší hřiště, které navrhujeme zvětšit na 40 x 20 m, oplotit vysokým pletivem ve směru hry a zrekonstruovat pro potřeby míčových her. Oplocení vynecháno pouze na straně mírného svahu s řadou borovic, který může sloužit jako malá tribuna. Bude-li to vyžadovat provoz, může být čtvrtá strana oplocení provedena až nad svahem, již ve výšce běžného plotu. Hřiště může být přístupné ze severní strany pro potřeby školy i z jižní strany (na zámek) pro zájemce z řad veřejnosti.

Velký blok

I když je sídliště tvořeno rozptýlenou zástavbou, některé vnitrobloky mají jednoznačně veřejný a jiné zase spíše rezidenční charakter. To jsme sledovali při jejich *zařizování*. Velký blok, nacházející se přes ulici naproti škole je poměrně uzavřeným celkem, do něž se dívá v podstatě pět vysokých obytných domů. Z toho vyplývá jeho formálnější a zároveň kontrolovaný charakter. Proto bylo naší prioritou *dostat* dovnitř několik prvků menšího měřítka, *malých* míst s přívětivou atmosférou. V jihovýchodní části navrhujeme stůl z trvalého materiálu (kov, beton, apod.), který bude viditelný již při vcházení do přilehlého úzkého průchodu mezi obytnými domy. V severní části vnitrobloku navrhujeme alej listnatých stromů o průměru koruny 3,5 – 4,5 m.

V místě ponecháváme též zpevněnou plochu a přilehlou řadu sušáků na prádlo. Navrhujeme je

ponechat, avšak dát jim o něco přívětivější charakter. Sušák navrhujeme opravit, doplnit dřevěnou palubou - podlahou, místo šňůr zpevnit ocelovými lanky a celou konstrukci nechat porůst popínavou zelení. Vznikne tak polouzavřená přírodní pergola, které nevadí obklopení vysokými zdmi. Zpevněnou plochu by bylo krásné vydláždit řezanou dlažbou, v případě úspor však bude vedle atraktivní pergoly dobře sloužit i v současné podobě. Ve vstupní části, kde se velký blok otvírá k náměstí, ponecháváme svébytný strom a tam, kde se chodníky rozcházejí navrhujeme umístit ostrůvek sochy vertikálního charakteru, obklopený např. kruhovou lavičkou. Mohl by dopomáhat rozhraní mezi veřejným a spíše soukromým světem a vytvářet jistou protiváhu monumentální lampy nacházející se na opačném konci páteřního chodníku.

pozn.: na základě některých podnětů veřejnosti navrhujeme možnou úpravu terénu navršením menšího kopce navážkou jinde odebírané zeminy, viz aktualizovaný projekt. Navrhujeme též solitérní listnatý strom většího cílového vzrůstu ve východní části vnitrobloku.

Pod velkým blokem

Na velký blok z jihu navazuje parkovací vnitroblok, kde bylo nutné výrazně navýšit kapacity parkování. Podélný obytný dům, stojící naproti školce nemá v bezprostřední blízkosti rozlehlejší volný prostor, přestože částečně přiléhá k velkému bloku a ke hřišti. Proto jsme zde parkovací plochy rekonstruovali v zatravněné dlažbě, část přiléhající ke zmíněnému domu má zvýšenou úroveň a tvoří klidové, koncové parkoviště. Podél něj navrhujeme alej listnatých stromů o cílové šířce koruny 4-4.5m, která propojuje jihovýchodní část sídliště s velkým blokem, náměstím a severovýchodní částí Severovýchodu.

Hřiště za školkou a workout

Toto místo se zdá nenápadné, avšak v sídlištní struktuře je velmi hodnotné. Má přívětivou atmosféru a je ideální pro hru, neboť je velice přehledné a zároveň jej přímo (zblízka) nekontroluje žádná fasáda domu. Proto jsme jej doplnili herními aktivitami, ke stávajícímu dětskému hřišti jsme přidali venkovní posilovnu (workout) a nejbližší k ul. Severovýchod menší oplocené hřiště. To si stále udržuje od silnice odstup díky vzdálenosti a zídce, která je mezi nimi. Zídku navrhujeme opravit a pokrýt několika dřevěnými deskami, čímž vznikne specifický typ lavičky (stejně jako na několika dalších místech, např. naproti přes ulici u vývěsní tabule)

Podél vzniklé sestavy hřišť navrhujeme přehlednou alej, která nahradí stávající různorodou směs zeleně a provede nás příčně až do vnitrobloku „Louka“.

Vnitroblok jihovýchod

Od vývěsní tabule vpravo se nachází vnitroblok, který je v současnosti z této strany ul. Severovýchod zarostlý jehličnany a houštím. Na opačné straně je přehlednější, se skupinou úhledných topolů, které se budou muset kvůli horšímu stavu postupně nahrazovat novými. Za těmito stromy navrhujeme přístřešek pro kontejnerová stání. Vnitroblok mezi dvěma nižšími obytnými domy má příjemné měřítko a obsahuje malé hřiště. Vzhledem k přívětivému měřítku by bylo vhodné jej doplnit několika ovocnými stromy (viz situace). Dobrý základ nepotřebuje významější změny, jen pravidelnou údržbu.

Vnitroblok „Za špalíčkem“

Pokud procházíme podél školy k domu dětí a mládeže, pravděpodobně naši pozornost upoutá svérázně pomalovaná zídka, která v sobě skrývá kontejnerová stání. V jejím místě by mohl klidně stát menší dům. Ten by podobně jako zídka, ale s jistou přidanou hodnotou vymezil prostor mezi veřejným náměstím a rezidenčním parkovacím vnitroblokem, který se dnes za touto zídkou nachází. Posilujeme parkovací charakter vnitrobloku, doplňujeme jej na oboustranné kolmé parkovací stání. Nově navržená strana, která je blíže k obytnému domu bude ze zatravnovací dlažby. Výškově i druhově nevhodné kombinace původní přerostlé zeleně s přesně zastřiženými kulovitými kultivary nahrazujeme listnatými dřevinami středního vzrůstu o cílovém průměru koruny 4 – 5 m.

Vnitroblok „Terasa“

V samé severovýchodní části sídliště stojí dům s překvapivě vydařenou fasádou a za ním leží vnitroblok sousedící již s kotelnou. Vnitroblok je příjemný měřítkem a hloubkou. Není již sledován ze všech stran domy, díky čemuž je uvolněnějším místem s hřištěm a mnoha herními prvky. Na vyšší terase, naproti DDM leží kvalitní nové hřiště, zatímco na nižší úrovni najdeme neudržovanou asfaltovou plochu. Tu navrhujeme pro začátek pouze natřít odolným nátěrem, třeba modrou barvou a ve stejné barvě natřít i přilehlou zeď. Možná pak přibudou další barvy a legální graffiti. Na zeď pak stačí připevnit basketbalový koš. Místo tak získá svébytný charakter bez nutnosti nákladných změn a investic.

Ulice „Za humny“

Ulice, která z Mánesovy odbočuje doleva, zatím nenese žádné jméno, proto použijeme tento pracovní název. Doplňujeme ji podélným a příležitostně kolmým parkováním. Menší, mlatové parkoviště navrhujeme do nevyužívané plochy podél odbočky k ulici Květinová. V ulici Za humny navrhujeme dva přístřešky pro kontejnerová stání. V severním směru ulice míjí vnitroblok Za špalíčkem a stává se slepou – řada garáží je nakonci uzavřena středovým sloupkem pro udržení nízkého provozu v místě. V řadě garáží jedna chybí a zůstalo zde prázdné místo. Vzhledem k soukromému pozemku za ním jej nelze využít jako průchod, proto zde navrhujeme malou (např. skautskou) klubovnu, která získá ideální pozici na rozhraní mezi městem a krajinou.

Kotelna a parkovací hala

V severovýchodním cípu sídliště navrhujeme jednoduchý *parkovací dům* – pro jeho účel naplňujeme parkovištěm plochu nevyužitě haly (dříve skladiště uhlí) za předpokladu jejího případného odkupu do vlastnictví města. Může tak vzniknout sdílené parkoviště se 106 parkovacími místy, chráněné před povětrnostními aj. vlivy. Možnost rozšíření funkce vestavbou několika skladů dle projektu.